

Глава 5.

„Шинел“ Триумф в Лондон

Минават четири години от първото участие на „Шинел“ на Единбургския фестивал, преди Театър „Кредо“ да покори и световната Мека на театъра – Лондон през 2000 година. Театър „Кредо“ получава покана за гостуване в един от най-известните културни центрове в света – „Барбикан център“ в Лондон. „Кредо“ и до днес е единственият български театър, гостувал в престижния лондонски културен център, а „Шинел“ все още е единственият спектакъл в историята на българския театър, гостувал в „Барбикан“, при това с небивал успех.

„Барбикан център“ се намира в сърцето на лондонското „Сити“. В него гостуват световни имена от всички области на изкуствата от ранга на Бенедикт Камбърбач, Жулиет Бинош, Кейт Бланшет и други. В годината, когато „Кредо“ играе там „Шинел“, в програмата на „Барбикан“, непосредствено преди него, гостува националният театър на Франция „Комеди Франсез“. По това време „Барбикан“ е лондонска сцена на „Кралския шекспиров театър“ (RSC). Подхвърлената три години по-рано от Нина Димитрова шега, че ще играе на сцената на RSC, става истина. Мечтата ѝ се сбъдва.

Нина Димитрова в „Барбикан център“, Лондон, Великобритания (2000)

Тази мечта обаче била на косъм и да не се сбъдне. И не защото „Шинел“ пак не е бил включен от наши организатори в програмата на гостуващ в България чуждестранен селекционер, а заради едно писмо. За това писмо Нина Димитрова разказва:

„След Единбург получавахме покани от цял свят, включително и от Лондон. Каниха ни различни лондонски театри. Но ние бяхме решили, че или ще играем в „Уест Енд“, или изобщо няма да играем в Лондон. И така минаха 4 години след Единбург. Ние вече забравихме за Лондон. Докато един ден се случи онова, което толкова чакахме. То можеше и да не се случи. Защото ние, заедно с всички наши съседни, погритвахме късмета си в продължение на цяла седмица до входната врата на блока. Пощалъонът имаше навика да мятта писмата на целия вход на един радиатор до входната врата, защото не виждаше смисъл да ги разпределя по кутиите. Свикнахме с тази традиция всеки да рови в купчината с писмата и да си търси своите. При това ровене някои писма падаха под радиатора и ако никои не си ги разпознаеше, там си и оставаха. Всички ги погритвахме, докато накрая минаваше чистачката и ги изхвърляше в боклука. Та така си тъпчехме всички ние дружно по съседски едно поредно писмо и псувахме пощаджията. Един ден реших да го взема това писмо и да го хвърля в боклука, щом никои не си го е потърсил. Вдигнах писмото и замръзнах, когато прочетох името на подателя – „Барбикан център“ Лондон. В него беше поканата, която чакахме четири години! А ние я газехме цяла седмица. Позачистих писмо и трепереща от възнение го отворих. Да, в това писмо наистина се оказа поканата от едно от най-престижните места в Лондон, на което може да си мечтае да играе всеки артист. Беше лятото на 1999 година.“

В края на 1999 година, точно преди Коледа, в София пристига Луис Джефрис, директорът на Театър „Барбикан“, за да гледа „Шинел“. Българският спектакъл е един от многото препоръчани ѝ от цял свят спектакли, от които 2-жа Джефрис трябва да селектира 9 спектакъла за „BIT 2000“ – Barbican International Theatre Event 2000“. И „Шинел“ се оказва един от тези 9 спектакъла. Така през юни 2000 година, Театър „Кредо“ се озовава в Лондон и играе 2 седмици всяка вечер при пълен салон в световния културен център „Барбикан“.

На последното представление, на задния вход на културния център се струпава тълпа от българи, дошли от различни краища на Великобритания, за да гледат „Шинел“ на Театър „Кредо“ и да споделят след това с Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека гордостта си от факта, че двамата българи са вдигнали на крака разглезената лондонска публика, постигнали са успех, какъвто дотогава

български театър не е постигал в Англия и са доказали, че България има не само „български чадър“, но и български „Шинел“.

Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека в „Шинел“ на сцената на „Барбикан център“, Лондон (2000)

Нина Димитрова разказва за първите впечатления при пристигането в „Барбикан“:

„Хал хабер си нямахме колко е огромен този културен център. Посрещна ни мениджъра на „Кралския шекспиров театър“, показа ни гримьорните, които за мой ужас се отваряха с ког, който докрая на престоя ми в „Барбикан“ трудно улучвах от първия път. Дойдоха пет или шест сценични работници да пренесат декора на „Шинел“. Няма да забравя изумените им лица, когато видяха един куфар и една клетка. Те бяха дошли да пренесат тежък декор, а това, което виждаха, им се струваше подигравка. Поогледаха се в очакване да се появят още части на декора. Като разбраха, че това е целият декор, те се спогледаха многозначително и един от тях повдигна куфара като перце, а друг, с два пръста и огромно снизхождение понесе клетката към огромния асансьор за превозване на декори. Останалите сценични работници дойдоха за компания. Ако не бяхме толкова народ в тоя асансьор, двамата със Зуека, с куфара и клетката, щяхме да се чувстваме много самотно в тази огромна кутия, която за наше изумление се понесе не нагоре, както очаквахме, а надолу и спря на някакъв минус не знам си кой етаж. Впоследствие стана ясно, че „Барбикан център“ е построен под земята, а това, което се вижда отвън, е може би само една десета от цялата площ на центъра. Всичко друго е под земята. До последния ден на нашето гостуване така и не свикнах с този факт и все казвах на Зуека: „Качвам се на сцената“, а той все ми отговаряше: „Не, ти слизаш на сцената.“ Залата, на която всяка вечер в продължение на две седмици играхме „Шинел“, беше пълна на всяко представление, което изненада и нас, и директора на „Барбикан център“, на когото ни представиха при пристигането ни и който каза: „Странно колко бързо продадохме на 100% представленията ви за първата седмица и на 70% за втората“. Не разбрахме защо казва това, но отношението му ни заприлича на онова на сценичния работник, който носеше с два пръста клетката, сякаш за да покаже колко безсмислено са се разхождали за едното нищо. Почувствах се задължена да отговоря в същия дух: „Може би е от снимките и мустаците ни. Много са впечатляващи.“ Сега на свой ред директорът на „Барбикан“ изпадна в недоумение. Час по-късно, когато видяхме, че в гримьорната, във фойетата и в огромното пространство, определено за чакащи артисти, се мъдрят плакатите на „Кралския шекспиров театър“, а на огромната „стена на плача“, както шеговито я наричахме със Зуека, в разлепените статии от вестници, прочетохме имената на артистите и театрите, в чиято компанията се оказахме, разбрахме не само къде сме попаднали, но и на какво се дължи

изумлението на всички – от сценичните работници до директора на „Барбикан център“. Е, сега и ние на свой ред се изненадахме. А какво остава за хората, свикнали на тяхна сцена да гостуват световни имена. Прав беше директорът на „Барбикан“ да се чуди как така за спектакъла на един никому неизвестен в Лондон български театър билетите са продадени толкова бързо. Съжалихме, че направихме такова прибързано заключение за отношението на човека, който се беше опитал да ни направи комплимент, както се оказа по-късно, а ние го приехме като израз на тънка и иронична английска снизходителност.“

Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека в „Шинел“ на сцената на „Барбикан център“, Лондон (2000)

Но дори при посрещането в „Барбикан“ да е имало нотка на снизхождение, както им се е сторило на Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека, след първото представление на „Шинел“ на всички става ясно, че не случайно българският театър „Крего“ е в звездната компания на афиша на „Барбикан център“. Това първо представление в „Барбикан“ Нина Димитрова твърди, че е едно от онези, които ще помни цял живот. Това е представлението, на което шест месеца по-рано са поканени критиците на всички британски медиуми. От това, какво ще напишат, зависи съдба на „Шинел“ на лондонска сцена.

Съдбата постоянно, под различна форма, се опитва да подлага крак на Театър „Крего“ и се пречка по пътя към световните му успехи. Три месеца преди заминаването за Лондон се случва „неочаквано произшествие“, както би казал Гогол. Васил Василев-Зуека счулва глезен още в първите две минути на първото

полувреме на благотворителен футболен мач, в който участва и се прибира вкъщи с гипсиран крак. Нина Димитрова тъкмо е хванала химикалката, за да подпише два пръста дебелия договор с „Барбикан център“ и замръзва при вида на контузения Зуек. Тя отново препрочита договора дума по дума, защото има смътен спомен за точка от него, на която не е отдала особено значение. В нея се казва, че при невъзможност на артист да играе в спектакъла по здравословни причини, „Театър „Кредо“ е длъжен да му намери заместник. Заместник! В „Шинел“! Абсурд! Нина Димитрова прави предложение да се промени тази точка от договора, обяснявайки, че няма как да бъде заменен артист в този спектакъл. „Барбикан“ се съгласява да не взема предвид тази точка от договора, ако датата на участието здравословното състояние на Зуека не се подобри и гостуването в Лондон не се състои. Зуека започва активна физиотерапия месеци наред и гостуването се реализира успешно.

Васил Василев-Зуека с натрошен глезен, няколко месеца преди заминаването за Лондон (2000)

И така, „Кредо“ е вече в Лондон и трябва да изиграе първото и решаващо представление на „Шинел“, на което е струпана цялата британска критика. За това първо представление на лондонска сцена Нина си спомня:

„Зуека изграеше със специална шина – „мерцегес в ортопедията“, както я наричаше нашият приятел д-р Мазнейков, който пое грижата да вдигне Зуека на крака и да го върне на терена. Докторът е връщал на терена толкова национални футболни играчи, та един Зуек ли нямаше да върне. Въобще, на доктор Мазнейков му върви да оказва спешна помощ във важни за Театър „Кредо“ моменти. 15 години по-късно той по спешност трябваше да върне Стелуан Радев в строя, за да има премиера на „Дневникът на един луд“.

И така, идва първото и важно представление на „Шинел“ в „Барбикан“ – за критиката и медиите. Зуека със шината се справи блестящо. Никои никога отстрани не би допуснал, че този човек играе с натрошен на парчета глезен, така натрошен, че парчетата още не бяха свикнали с новите си места след наместването им. Но аз отвътре разбирах какво се случва и по време на представлението стоях на тръни да не се случи най-лошото. Но Зуека удържа до края, докато стихнат и последните аплодисменти, които ми се сториха безкрайни и това е едно от изключенията, когато съм си казвала: „Как не се изморяват тия хора да си блъскат ръцете една в друга толкова дълго.“ В друг случай дългите аплодисменти са радващо нещо, но в този можеха да се окажат фатални. Виждах, че Зуека, блед като платно, едвам стои на краката си, но самоотвержено се покланя и тайничко си мисли като мен: „Кога ще свършат тия аплодисменти?!“ Когато всичко приключи, той се срина зад кулисите. Казах си: „Край! И със Зуека е свършено!“ Уплаших се. Всички се уплашиха. Той лежеше на земята и не помръдваше, бял като платно. Около него изневиделица се струпа тълпа от хора, които се суетяха напред-назад. Имах чувството, че се е събрал целия наличен състав на „Барбикан център“. Давах му да пие вода и го поливах с нея, хукнаха да търсят лекар. Когато леко се поосвести, Зуека вдигна крака си на стената и жално простена. Напрежението и натоварването на крака след толкова месеци на обездвижване, си казаха думата. Но, както се казва, мина му като на куче. Напрежението изби на първото представление и на следващата вечер Зуека пална „мерцегеса на ортопедията“ и все едно нищо не се беше случило предната вечер. Издръжливо племе са артистите, убедих се в това. Нямахме идея как сме играли на това първо и специално представление в „Барбикан“ и не знаехме какво да очакваме да прочетем по вестниците. Пък и какво да го мислим, каквото било, било, важното беше, че

Зуека оцеля и представленията продължиха по план. А от критиката винаги могат да се очакват изненади. Бяхме прочели на „стената на плача“ в залата за чакащи артисти отзивите за спектакъла на театър „Комеди Франсез“, които не бяха много ласкави. Казахме си: „Е, какво пък, щом могат така да режат глави на театри като „Комеди Франсез“, ние какво се притесняваме. И спокойно зачакахме и нашата екзекуция“

Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека на брега на река Темза в Лондон в очакване на отзивите на лондонската критика, (2000)

Но вместо барабани за екзекуция, в Лондон бият тържествени камбани за „Шинел“. Лондонската критика на свой ред окичва спектакъла с прословутите 5 звезди – най-високата оценка на британската критика и „Шинел“ се превръща в събитие и в Лондон.

Критиката на списание „Time out“ определя спектакъла като „проникновен образ на свободния дух, страдалчески заловен в клопка.“

Критиката на вестник „Evening Standard“ отбелязва, че „Българският театър „Крего“, с освободеност по отношение на театралния език, връща Гоголевия дух. В гроба си Гогол би следвало да бъде доволен – със своя афинитет към абсурдното – че неговият литературен талант може така умело да бъде преведен на езика на театъра.“

Вестник „Independent“ е категоричен за българския спектакъл, че „Това със сигурност е рядко чиста форма на театър.“ „Шинел“ на „Крего“ със сигурност си заслужава да се види“.

Критиката на вестник „Guardian“ поставя „Шинел“ в класацията „Топ 5“ на най-доброто в лондонския театрален афиш и определя спектакъла като „Деликатна и много ангажираща версия на Гоголевата тъжна история за човешката идентичност и свобода.“

Моменти от гостуването на Театър „Крего“ в „Барбикан център“ в Лондон, можете да видите тук:

https://youtu.be/IUG_RDK4MZk

Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека в „Шинел“ на сцената на „Барбикан център“, Лондон (2000)

Луиз Джефрис, която през 2000 година, като директор на „Барбикан Театър“, селектира „Шинел“ в програмата на „BITE – Barbican International Theatre Event“, седемнадесет години по-късно, вече като директор на целия „Барбикан център“, споделя на Нина Димитрова при срещата им в Лондон през 2017 година, че през годините е канила още един спектакъл на „Шинел“ по Гогол. Спектакълът на канадския театър също бил много хубав, но версията на „Шинел“ на Театър „Крего“ само с двама артисти и една клетка на сцената, си остава за нея един от най-забележителните спектакли, които е канила в „Барбикан център“ от 2000 година до този момент.

Театър „Крего“ предизвиква интереса на 2-жа Джефрис към българския театър и през 2001 година тя пристига в България на международния фестивал „Варненско лято“ в гр. Варна с намерение да гледа и да покани други български спектакли в Лондон. Но така и не отправя покана за гостуване към друг български театър.

Луиз Джефрис, директор на Театър „Барбикан“, Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека в гр. Варна, България (2001)

Луиз Джефрис, директор на Театър „Барбикан“, Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека в гр. Варна, България (2001)

И до днес огромния и безспорен успех на лондонска сцена на Театър „Крего“ през 2000 година, не е постигал нито един друг български театър. Нито един друг български спектакъл не е бил така аплодиран от лондонската публика и не е бил обсъждан със суперлативи от лондонската критика, както „Шинел“ по Гогол. И никога след гостуването си в Лондон, Нина Димитрова и Васил Василев-Зуека не са били застраховани за 2 500 000 паунда, всеки по отделно.

Нина Димитрова в двора на „Барбикан център“, Лондон (2000)

За застрахователната случка Нина разказва:

„В договора с „Барбикан“ имаше клауза, която ни задължаваше да се застраховаме. Всеки от нас трябваше да бъде застрахован за скромната сума от 2 500 000 паунда. От начало мислехме, че не виждаме добре цифрите, но като се убедихме, че очите не ни лъжат, бая се стреснахме от сумата. Стреснаха се и в застрахователната компания, в която отидохме да направим въпросната застраховка. След като се убедиха, че не се шегуваме, учтиво ни поясниха, че такава застраховка не само те, но и никоя друга застрахователна компания в България няма да направи. Ами сега! Бяхме длъжни да направим тази застраховка преди да се появим в „Барбикан“. Обадихме се на нашата приятелка Трејси Макатиър, за чиято подкрепа през годините по какви ли не поводи и до ден днешен съм изключително благодарна. Трејси изобщо не се

Впечатли от цифрата, която на българска почва предизвика толкова огромно смущение. Трейси беше изпълнителен продуцент на голямото честване за връщането на Хонг Конг на Китай в края на миналия век и управляваше цялата финансова страна на събитието. За нея 2 500 000 паунда звучаха като два и петдесет. Тя каза, че срещу 260 паунда ще ни застрахова в Англия. И ни застрахова. Стояхме на сцената в „Барбикан“, гледахме клетката, гледахме прожекторите и се сетихме за парчето хартия, което ни правеше толкова ценни. То влезаше в сила само при трудова злополука. И почнахме със Зуека да се шегуваме, колко хубаво би било, ако падне някой прожектор на главата поне на единия от нас, за предпочитане е на моята, че е по здрава и да предизвика само леко зашеметяване, лека телесна повреда, за която ще бъдем възмездени с 30% от застрахователната сума. С толкова пари по това време можехме да купим сградата на ъгъла на улиците „Шупка“ и „Кракра“ в София и сега там щеше да има театър, а не хотел, какъвто направиха на това място, около което много пъти обикалях в мечтане за свой театър в 90-те. Ама на, не падна прожектор. И декорът не ни осакати. То пък и как ли може да те осакати една клетка. Да се напляска човек, че е измислил толкова лек и непрактичен декор. Така си останахме само с шегата за лека телесна повреда и мечтата за собствен театър. С тази мечта ще си и умра.“

Нина Димитрова пред Шекспировия театър „Глобус“ в Лондон (2000)